

[Finansministeren]

Kun de færreste borgere og offentligt ansatte har en klar forestilling om, hvad en given offentlig serviceydelse koster. Selv om mange af den offentlige sektors ydelser er gratis for brugerne, har det naturligvis sin pris at fremstille enhver ydelse. Problemet er i den forbindelse, at brugerne ikke kender denne pris, idet ydelserne enten stilles gratis til rådighed eller til en pris, som ikke dækker omkostningerne.

Resultatet er tit og ofte den paradoksale situation, at den selv samme person på den ene side som skatteyder stiller krav om lavere skat og reducerede offentlige udgifter og på den anden side stiller krav om flere ydelser fra det offentlige. Systemet har i højere grad gjort den enkelte bevidst om sine rettigheder end om ansvaret og prisen for løsningen af de offentlige opgaver. Øget selvforvaltning vil her kunne afhjælpe noget af problemet, men vi må gå videre.

En metode er at give bedre oplysning til borgerne om prisen for hver enkelt offentlig ydelse, således som nogle kommuner har gjort. En anden og mere direkte metode er etablering af hel eller delvis brugerbetaling for visse offentlige ydelser, hvor brugerne har et mere frit valg. Det vil give brugerne et indtryk af prisen for ydelserne, og det vil få mange til at overveje en ekstra gang, om de virkelig har behov for ydelsen eller de ville få større nytte af at bruge pengene på en anden måde. Brugerbetaling skal kombineres med skattelettelser, således at der ikke blot bliver tale om en forhøjelse af skatterne ad bagvejen.

Undersøgelser, som bl.a. AKF har foretaget, viser, at der på nogle områder er færre fordelingspolitiske og praktiske problemer ved at udvide brugerbetaling end hidtil antaget. På en række områder er det faktisk de mere velstillede, der især vil blive stillet over for at skulle betale for ydelser, som hidtil har været gratis. De vigtigste barrierer for at udvide brugerbetaling er af holdningsmæssig art. I Danmark møder vi voldsom modstand, hver gang talen falder på brugerbetaling, selv på de mindste områder. Tænk bare på den debat, planerne om en afgift på brug af plader og bånd har rejst! Det er vigtigt, at vi gennem debat og oplysning får gjort op med de myter, som i dag omgærder brugerbetaling.

De vilkår, som regeringen vil tilvejebringe for at øge effektiviteten i det offentlige, er i vidt omfang til stede i den private sektor. Det gælder resultatorientering, valgfrihed og konkurrence, råderum og omkostningsbevidsthed. Dette leder naturligt frem til spørgsmålet: Hvorfor så ikke helt overlade opgaveløsningen til private? Dette er i visse tilfælde en god løsning, og regeringen har i forbindelse med finansloven for 1989 og afbureaukratiseringen lagt op til en vis privatisering.

Det helt afgørende ved vurderingen af, om en opgave bør løses i privat eller offentligt regi, er opgavens karakter. Det vigtige er, at opgaverne løses effektivt og med høj kvalitet, ikke hvem der løser dem. Adskillelsen mellem det, der bør foregå i henholdsvis den private og den offentlige sektor, er ikke konstant. Det må derfor løbende vurderes, om forudsætningerne for offentlig opgaveløsning fortsat er til stede.

En del opgaver af vital betydning for samfundet kan bedst løses ved en samordnet offentlig indsats. Det afgørende er, at vi søger at nedbryde uhensigtsmæssige offentlige monopoler og udnytter det brede spektrum af styrings- og organisationsformer, som kan lette omstilling og modernisering. Vi må overalt overveje, om vilkårene for løsning af offentlige opgaver er tidssvarende.

Det drejer sig i første række om effektivisering af de traditionelle offentlige myndighedsopgaver såsom tilsyn og kontrol. Sådanne opgaver vil også fremover ud fra bl.a. retssikkerhedsmæssige hensyn til dels skulle styres af styrelser og departementer. Her må den politiske kontrol gå forud for simpel omkostningseffektivitet.

Det udgiftstunge institutionsområde, hvor borgeren især møder den offentlige service, kan i varierende grad markedsorienteres. Selvvaltede institutioner og selvgroede initiativer kan her være svaret på borgernes krav om valgfrihed, mangfoldighed og alternativer til traditionelle offentlige standardløsninger.

Med selvforvaltning er der ikke tale om egentlige privatiseringer af de offentlige institutioner. Derimod er det givetvis en betingelse for at opnå de tilsigtede fordele, at der ikke lægges væsentlige bindinger på institutionernes ydelser. På en række områder kan det desuden være nødvendigt, at institutionsstrukturen gøres fleksibel, således at institutioner af samme eller